

בס"ד, ל' תשרי התשפ"ז

בכורות כ"ג – טומאה שבטלה ברוב, נבילה סרוחה, ציר עם הארץ ובהמה מניקה

שאלות:

1. לאלי התערבבה חתיכת בשר לא כשרה בשתיים כשרות, הוא יכול לאכול את התערובת?

חזרת טומאה שבטלה ברוב

○ בדף הקודם ראינו שרב דימי הוכיח לאביי ממשנה את הדין של רבי ירמיה, שטומאה שבטלה ברוב חוזרת ומתעוררת כשהיא פוגשת ממינה (כמו מים טמאים שבטלו בציר, והם מצטרפים למים שבקדירה ומטמאים), ועולא הסביר שחכמים גזרו שמא אדם יערבב בתערובת חולין טמאים נוספים והטומאה שבטלה תתעורר. אביי לא קיבל את ההוכחה וענה: גם אם טומאה מעוררת טומאה, מים טהורים יעוררו טומאה? (ובמקרה של רבי ירמיה המים שבקדירה טהורים).

אביי הקשה עוד על רבי ירמיה גם ממשנה שאומרת שאפר פרה אדומה (שמטמא את הנוגע בו ואת הנושא אותו) שהתערב באפר רגיל, הדין הוא שהולכים אחרי הרוב: כלומר, אם רוב האפר רגיל, התערובת לא מטמאה. ואם טומאה שבטלה נחשבת כאילו קיימת שיכולה להתעורר, אז במגע אמנם תולים שהאדם נגע ברוב הטהור, אבל מי שנושא את כל התערובת נושא גם את האפר של הפרה, ולכן צריך שתטמא במשא! רב דימי ענה שרבי יוסי ברי חנינא באמת אמר על המשנה הזאת שהתערובת טהורה מלטמא במגע אבל אכן מטמאה במשא.

אביי הקשה גם מדברי רב חסדא, שאמר שנבילה שהתערבה ברוב בשר של שחוטה בטלה בו ולא מטמאת, כי זה מין בשאינו מינו, כי שחוטה לא יכולה להפוך לנבלה, ולכן גם כאן צריך שתטמא במשא! רב דימי ענה שהם שנו את זה בשם רב חסדא, אבל הוא שונה את זה בשם רבי חייא, שאמר שנבילה ושחוטה בטילות זו בזו (ראה את ההסבר במנחות כ"ג שהכוונה ההפך, ששחוטה בטלה בנבלה), מכל מקום גם כאן רבי יוסי ברי חנינא אמר שהתערובת מטמאת במשא.

אביי הקשה גם מהמשנה שלנו (בדף כא): רבי אליעזר בן יעקב אמר שבהמה גסה ששפעה חררת דם (גוש דם שהיה בו נפל שנימוק), החררה תיקבר והבהמה נפטרת מהבכורה, ורבי חייא אמר בברייתא שהחררה לא מטמאה לא במגע ולא במשא. אם הנפל בטל ברוב הדם, כמו שרבי יוחנן אמר, למה החררה לא מטמאה לפחות במשא? רב דימי שתק.

הגמרא שואלת: למה רב דימי שתק? ועונה שייתכן שהנפל בחררה סרוח, ונבילה סרוחה לא מטמאה במשא. אבל זה מסתדר לפי בר פדא, שאמר שטומאה חמורה (כמו טומאת משא) יש בנבילה רק עד שהיא לא ראויה לגר תושב (שמותר לו לאכול נבילה). אבל לפי רבי יוחנן, שאמר שגם טומאה חמורה נמשכת עד שהנבילה לא ראויה לכלב, הרי החררה ראויה לכלב, והגמרא אומרת שלפי רבי יוחנן זה אכן קשה על רבי ירמיה.

2. יוסי מצא בשר נבילה מסריח שרק כלב יכול לאכול אותו. האם הוא עדיין מטמא?

עד מתי נבילה מטמאה

- הגמרא דנה במחלוקת עצמה. בר פדא אמר שטומאת משא חמורה יש בנבילה עד שהיא כבר לא ראויה לגר, וטומאה קלה (של אוכלים) עד שהיא כבר לא ראויה לכלב. רבי יוחנן אמר ששתיהן נמשכות עד שהנבילה כבר לא ראויה לכלב.
- בר פדא לומד מהפסוק "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה" שרק נבילה שראויה לגר קרויה נבילה. ורבי יוחנן סובר שהפסוק ממעט נבילה שהסריחה מההתחלה, כגון שנשברו איבריה בחייה והתחילו תולעים לאכול אותה, ומשקיבלה טומאה כבר לא הייתה ראויה לגר מעולם, אבל נבילה שהייתה ראויה בהתחלה וקיבלה טומאת משא, טומאתה לא מתבטלת עד שהיא לא ראויה לכלב.
- הגמרא שואלת למה בר פדא לא לומד כך, ועונה שנבילה שהסריחה מההתחלה לא צריכה פסוק, כי היא ממילא רק עפר.
- הגמרא שואלת על רבי יוחנן: למה הוא הסביר את משנתינו שחררת הדם לא מטמאה משום ביטול ברוב, ולא משום שהנפל לא היה ראוי כלל לאכילה? ועונה שהוא כן היה ראוי מההתחלה, כשהיה בתוך אמו.

3. עוזי קנה ציר מעם הארץ, ומעט מים נפלו בו אחר כך. האם הוא נשאר טהור?

ציר שנקנה מעם הארץ

- הגמרא מביאה משנה במסכת מכשירין שרבי אליעזר בן יעקב אמר שציר שקנו מעם הארץ נחשב טהור, אם השיקו אותו במים (כי זריעה מטהרת את המים). אבל אם נפלו לתוכו עוד מעט מים הוא טמא, כי הטומאה חוזרת וניעורה. (רש"י, ולדעה שטומאה לא חוזרת וניעורה צריך לומר שהמים שנפלו לתוכו הם מי עם הארץ).
- רב נחמן אמר משם רבה בר אבוה שמכאן יוצא ש"נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בציר". הגמרא שואלת: למה מחצה? גם אם ערבבו פחות ממחצה, המעט שנפל יגיע למחצה, ומחצה על מחצה לא מתבטל!
- הגמרא מתרצת שני תירוצים: או ש"עד מחצה" פירושו קרוב למחצה. או שהכוונה למחצה ממש ואפילו אם המים, יחד עם המעט שנפל, הם מחצה, הציר לא נטמא, כי טומאת עם הארץ וטומאת משקין הן מדברי חכמים, והם גזרו רק כשהמים הם הרוב.

4. דוד קנה מגוי כבשה שמניקה טלה. האם הטלה הבא שלה בכור?

בהמה מניקה שנקנתה מגוי

- המשנה אומרת שרוב שמעון בן גמליאל אמר שהלוקח מגוי בהמה מניקה לא חושש שהיא מניקה ולד של בהמה אחרת, אלא היא ודאי ילדה, ולכן הוולד הבא אחריה לא בכור, ולא ספק בכור.

וכן אם אדם נכנס לעדר ורואה בהמות שילדו לראשונה (מבכירות) ואחרות שכבר ילדו

קודם, וכולן מניקות, הוא לא חושש שוולד של אחת בא לינוק מהשנייה: כל ולד יונק מאמו, ולכן היונק ממבכירה בכור ודאי, והיונק משאינה מבכירה לא בכור.

רב נחמן אמר משם **רב** שההלכה היא ככל המשניות הסתומות של הפרק הזה, חוץ ממקומות שיש בהם מחלוקת.

רב ששת אמר שאולי **רב אמר** את זה כשנמנם, כי אי אפשר להבין על איזו משנה הוא מדבר: על המשנה הראשונה (של הקונה מגוי) **רבי ישמעאל ורבי עקיבא** חלוקים.

על דברי **רבי אליעזר בן יעקב** לא צריך, כי משנתו "קב ונקי" והלכה כמותו. על דברי **רבן שמעון בן גמליאל** במשנה הזאת יש מחלוקת בבבלי.

על **רבי יוסי בן המשולם** במשנה הבאה **רב** כבר אמר שהלכה כמותו. ועל שער בכור בעל מום (במשנה בהמשך הפרק) **עקיבא בן מהללאל** ו**חכמים** חלוקים.

הגמרא **עונה שרב** התכוון לדברי **רבן שמעון בן גמליאל** במשנה הזאת, והוא אמר לנו שהמחלוקת שבבבלי לא נחשבת למחלוקת (כי במשנה לא חולקים עליו).

הגמרא **שואלת**: וכיון ש**רב אמר** "הלכה בכל הפרק חוץ ממחלוקת", למה הוא הוצרך לומר גם "הלכה כ**רבי יוסי בן המשולם**"?

ועונה בתחילת הדף הבא שאילו **רב** אמר רק "הלכה בכל הפרק", היינו חושבים שהוא מתכוון לדברי **רבי יוסי בן המשולם**, שאמר שני דברים במשנה הבאה, ושהמחלוקת בבבלי נחשבת למחלוקת, ולכן הכלל "בכל הפרק" לא חל על דברי **רבן שמעון בן גמליאל**. לכן הוא אמר בנפרד שהלכה כ**רבי יוסי בן המשולם**, כדי ללמד שהכלל "בכל הפרק" מתייחס לדברי **רבן שמעון בן גמליאל**, והמחלוקת שבבבלי לא נחשבת למחלוקת.